

tris posita erat. Quæ videlicet receptio tam evidens fuit, ut frater ille nesciret utrum dormitans, an vigilans hoc vidisset. Cumque aperisset oculos, et piissimi Patris admonitionem dulci recordatione pensaret, subito iterum apparuit illi jam plene vigilantanti et corporeis oculis intuendum se obtulit. Stabat igitur cominus coram ipso, ita ut manu tangi facile posset: diligenter eum considerans, et quasi explorans utrum dormiret, an vigilaret, more eorum qui excitant ad vigiliis dormientes. Quem cum novitius stupidus et attonitus intueretur, protinus ille qui videbatur, evanuit: et (quod mirum dictu est) visum est illi quod quasi sensibilibus præcordiis ejus illapsus fuisset. Unde vehementer accensus in amorem Dei et ejusdem beatissimi viri, ad susceptionem novæ vitæ in gaudio et exultatione spirituali de die in diem instituebatur. Denique sequenti nocte cum vigiliis fratrum similiter interesset, talem ac tantam divinæ visitationis gratiam ibidem expertus est, qualem ac quantam in vita sua nunquam antea senserat: quod totum utique meritum ejus, quem diligebat, se obtinuisse, gratulatus est. Cumque per dies plurimos memoriam abundantis suavitatis hujus recollendo frequentius eructaret, fundebat ubertim dulces et piis lacrymas, quibus die nocteque satiari non poterat. Transacto autem anno probationis ejus, sacrum habitum cum multa devotione suscepit, vestem innocentiam, quam non tam foris quam intus vestitus fuerat, jugi meditatione perpetuaque sollicitudine illibatam servare contendens, sicque post vestigia venerandi Patris, quem unice diligebat, indefesso studio pro modulo suo gradiens, et vitam suam in bona perseverantia consummans, illi, ut confidimus, est associatus in coelis, cujus in terris positus consortium ardentem desideravit, et vigilantem requisivit.

CAPUT VIII

De monacho, cui Dominus Jesus Christus semel et secundo apparuit.

Alius quidam in eodem cenobio novitius frater, cum ex toto corde Dominum quærere proposuisset, conjunctis sive expansis manibus frequenter orare solitus erat, ubi tamen opportune id facere potuisset. Quadam itaque nocte in principio vigiliarum, cum esset in choro, clausis oculis, manibusque protensis ad Deum intendens, subito adfuit ibi Dominus Jesus Christus, loquens ad eum, et dicens: «Porrige mihi manus tuas.» Ad hanc itaque vocem cum aperuisset oculos frater ille, multum obstupuit, sed utrum dormiens an vigilans hoc audisset, non facile discernere potuit. Ex hac autem voce multum fervorem, multamque devotionem mente concipiens, eandem formam orandi servare deinceps sollicitus fuit. Post aliquantum vero temporis, cum jam monachus factus in quodam ejusdem ecclesiæ angulo secretius staret, intento animo junctisque manibus, sicut solebat, orans, subito fuit in spiritu. Et ecce astitit ei Dominus Jesus Christus, suppositis atque expansis manibus suis manus illius excipiens, et quasi ad professionem admittens. Quo facto cum fuisset homo reversus ad se, gavisus est gaudio magno valde, jamque felici doctus experimento certissime credidit ubique divinam esse præsentiam, maxime vero, sicut testatur legislator noster S. Benedictus (26), quando operi Dei, sive orando, sive psallendo insistimus.

CAPUT IX.

De fratre Ansulpho, qui vidit Dominum Jesum in cruce pendentem.

Magnæ devotionis vir, et magna prædicit gratia, nomine Ansulphus, cum adhuc esset in Claravalle novitius, vidit in visione apparentem sibi Dominum Jesum Christum, tanquam in cruce pendentem.

(26) S. Benedic. in cap. 19 Regulæ.

(26*) Conversi numerantis in alio virtutes, quibus

Erant autem, ut sibi videbatur, ibidem duo alii novitii, qui secum erant in probatione. Cum ergo suppliciter Dominum adorasset, et ut sui sociorumque suorum miseretur humillima prece rogaret, motus misericordia pius Dominus respexit ac benedixit eum; et alterum cum eo supradictorum novitiorum. Cernens vero novitius, qui hæc videbat, tertium illum Dominica benedictione minime roboratum, fraternæ pietate commotus, cepit attentius rogare Dominum, ne ipsum a largitate suæ benedictionis excluderet. Respondit autem Dominus nequaquam illum esse benedicendum; sed magis ad massam pertinere maledictorum. In his verbis evigilans novitius ille, de benedictione, qua cum socio suo a Domino benedici meruerat, oppido gratulatus est, sed quidam de illo, de quo tam tristem sententiam audierat, futurum foret, dubius expectabat. Post diem itaque tertium tertius nempe neophytus trinitatis vinculum rumpens, ut tristem sui nominis etymologiam exprimeret, Malgerus siquidem vocabatur, Ordine derelicto reversus est ad vomitum vitæ secularis, et factus est apostata vilis. Reliqui autem duo, qui benedictione Domini firmati fuerant, ipso miserante benedictionem hæreditate possederunt: et quoniam ad sortem benedictorum Domini pertinerent, in proposito suo juste et pie usque in finem vitæ perseverando, declararunt.

CAPUT X.

De fratre qui dexteram Domini se benedicentem in visu deosculatus est.

Frater quidam ejusdem cenobii, cum se ad quærendum Dominum magno desiderio convertisset, et pii Salvatoris nostri Domini Jesu Christi memoriam dulci meditatione continue ruminaret, vidit illum quadam vice in visione sibi apparentem. Sollicitus autem de sua salute, flagitabat obnixè salutiferam ejus benedictionem, dicens: «Obsecro, Domine, benedic mihi ut salvus fiam.» Pius vero Dominus, qui propterea pauperi suo apparere dignatus fuerat, ut aliquam stillam dulcedinis suæ ipsi misericorditer impenderet, elevata sancta dextera sua, benedixit eum. Qui protinus sibi in eadem visione videbatur inenarrabili gaudio repletus, et pia præsumptione apprehendens beatissimam dextram, a qua benedicti meruerat, cum ingenti devotione deosculabatur eam, atque dicebat: «Gratias ago tibi, Domine Jesu Christe, quia benedixisti mihi; et salvus ero.»

CAPUT XI.

De fratre qui vidit B. Mariam Magdalenam in visu.

Alteri cuidam fratri religioso atque devoto datum est in spiritu videre B. Mariam Magdalenam splendidissimo vultu et habitu ante altare stantem. Qua visa, repletus est frater idem lætitia magna. Cumque cogitaret animo, optando atque supplicando, et cum magno æstu sacri desiderii suspirando, quatenus ei beatissima Dei genitrix virgo Maria, cui devotissime die nocteque serviebat, similiter monstraretur, facta est vox ad eum in ipsa visione dicens: «Nossete convenit quod necdum idoneus es ad sublimissimam immaculatæ Dei genitricis et Virginis claritatem contuendam. Satage ergo, cresce et profice, quantum poteris, ut eam quandoque videre merearis.»

CAPUT XII.

De magno profectu cujusdam Monachi Laici. (26)*

(Vide supra Vitam primam, lib. VII, col. 437.)

CAPUT XIII.

De converso, cujus devotionem S. Bernardus per spiritum cognovit.

(Vide ibid., col. 439.)

se jud a at carere, humilitas a S. Bernardo commendatu. n serm. De altit. et bassitud. cordis.

CAPUT XIV.

De visione quam vidit frater quidam in obitu alterius fratris.

Frater quidam sanctæ conversationis, dignus cui Dominus secreta sua revelare dignaretur, vidit quadam vice in visione se quasi in infirmitorio Claravallis positum. Et ecce pretiosa quadam indumenta de palliis et sericis a venerabilibus quibusdam personis in eadem domo incidebantur et præparabantur. De ejus rei novitate cum multum obstupisset, dictum est ei: Ornamenta ista, de quibus ita miraris, præparata sunt cuidam de filiabus abbatis Claravallensis, quæ modo processura est ad nuptias. Et quia minus habet pulchritudinis in se, quam conveniat generi suo, oportet ut habeat saltem pretiosarum fragrantiam vestium, atque decorem, unde placeat æterno sponso, in cujus purissimum thalamum non modo macula peccati, sed neque ruga negligentia, quod benignissimæ charitatis ipsius indulgentia non tegerit, ullomodo intrare poterit. Eadem igitur hora pulsata est tabula defunctoria, et defunctus est ibi frater quidam: de quo inventum est quod, quamvis innocentem et mansuetam vitam duxerit, in operatione, tamen aliquantulum negligens et remissus extiterit. Unde necesse erat ut cui gratiam absoluti decoris propria merita non præstabant, et nimirum fratres de orationibus suis copiosorem ornatum impenderent.

CAPUT XV.

De monacho laico qui missam per somnium didicit.

Charismatum celestium distributor Spiritus sanctus, qui omne datum optimum, et omne donum perfectum descendens a Patre luminum, singulis fidelibus, prout vult, dispensat, monacho cuidam laico et illitterato speciale ac mirabile quoddam gratiæ suæ conferre dignatus est. Hic itaque beatus homo, Galterus nomine, doctis et litteratis fidei et devotione non inferior, vestiarii officium in Claravalle multo tempore gerens, non secundum personarum acceptionem, sed secundum necessitates indigentium vestimenta fratribus cum multa charitatis dulcedine providebat: qui etiam puritate innocentis vitæ tam Deo quam hominibus carus et acceptus erat. Huic aliquando in strato suo quiescenti, persona quadam reverenda dormienti apparuit, præcipiens ut oratorium quantocius intraret, et divinæ majestati missam devotus cantaret. Ille vero super hujus præcepti novitate non parum attonitus, simul etiam personæ suæ humilitatem considerans, nutabat quidem præ verecundia, sed præcipientis auctoritate pressus, nec resistere ausus, velociter paruit imperanti. Aggressus itaque insolitum opus, et sacerdotalibus ornamentis indutus, missam de Spiritu sancto cum magna devotione per somnium celebravit. Cumque evigilasset, eandem missam, quam antea penitus, utpote litteras nesciens, ignorabat, corde tenus scivit, et eam deinceps per plurimos annos in memoria retinuit, tantoque eam in meditationibus et orationibus suis dulcius ruminare studuit, quanto se hanc non ex humana doctrina, sed ex inspiratione divina didicisse jucundius meminuit.

CAPUT XVI.

De magna patientia cujusdam conversi in infirmitate sua

(Vide supra S. Bernardi Vitam primam, lib. VII, col. 441.)

CAPUT XVII.

De converso, cui scientia divinarum Scripturarum collata est.

Solebant infirmarii Claravallis cum gaudio et admiratione magna referre de quodam religioso vitæ converso, gratiam quamdam admirabilem et me-

(27) Alludit ad Job. xx

moriam dignam, quam Dominus ipsi ante obitum illius conferre dignatus est. Cum enim mater gratia bonæ vitæ ipsius merita remunerare disposuisset, et infirmitate correptus aliquandiu decubisset tandem ingravescente languore mortis signa evidentius apparentia resolutionem corpusculi imminere nuntiabant. Et ecce spirante ubi voluit, et quando voluit, Spiritu sancto, novo vere et stupendo miraculo illuminatus est intellectus ejus, et aperta lingua illi, cepitque homo rusticanus, qui nunquam litteras didicerat, expedite Latino uti eloquio, miras quasdam sententias de Scripturis sacris disserens, nihil tamen proferens, nisi quod sanæ doctrinæ congruebat. Mirabantur fratres laici, qui litteras nesciebant, quænam esset hæc rei novitas, et accitius quantocius monachis, in audientia nihilominus eorum idem infirmus Scripturarum mysteria luculento sermone pandebat. Præterea suaves quasdam cantilenas de mysteriis sanctæ Ecclesiæ modulatis vocibus decantabat, quæ nusquam audiri consueverant, ita ut audientes miraculi novitate attonitos redderet, et cantus suavitate mulceret. Sed quid omnipotens et misericors Deus in hac tam insolita gratia simplici et rusticano homini collata mortalibus innotescere voluit, nisi hoc, quod in æterna beatitudine regni ipsius, secundum Apostoli sententiam. *Non erit Judæus aut Græcus, Barbarus et Scytha, servus et liber, litteratus seu illiteratus? (Colos. III)* sed, secundum Prophetam, *erunt omnes docibiles Dei; (Isa. LIV; Joann. VI) et: Omnes, a maximo usque ad minimum eorum, cognoscent me, dicit Dominus? (Jer. xxxi)* Utinam attenderent exemplum istud homines inquieti, qui circumeunt mare et aridam, ut palea litteræ repleantur, et typho scientiæ turgeant, ut vocentur ab hominibus Rabbits et magistri, ut glorientur se esse legistas et decretistas, dialecticos et sophistas ut, de negotio pietatis avaritiæ et ambitioni serviant. Utinam, inquam, cordis aure perciperent et intelligerent, quoniam sicut rustico huic et idiotæ, qui simpliciter in timore ambulare studuit, in obitu ipsius divinæ scientiæ sublimitas collata est, et notitia superiorum celestium reserata; sic econverso ipsi stulti et fatui remanebunt in obitu suo, cum divitiis scientiæ, quas sine timore Dei devoraverunt, evoment, et de ventre illorum extrahet eas Deus. (27)

Et hæc dicimus, non ut scientiæ appetitores generaliter condemnemus, sed ut doceamus omnem hominem, primitus fundamentum timoris Dei collocare in fossato humilitatis, quia timor Dei, secundum veram diffinitionem, initium sapientiæ est: dehinc quantumcumque voluerit scientiæ superedificet, quia nulla unquam scientia inflat, ubi divina pariter et fraterna charitas ædificat. Itaque novus iste theologus de quo locuti sumus, qui a timore Dei incipiens, fastigium perfectæ sapientiæ apprehendere meruit in consummatione præsentis vitæ, cum aliquandiu sententiarum varietate, et cantuum modulata suavitate, tanquam dulcissimo poculo audientes lætificasset, tandem in bona confessione transiit ex hoc mundo ad Patrem, felici absorptione in abyssum æterni luminis absorbendus, cujus in hac vita primitias ad hoc tantum, ut reor, acceperat, ut nos in odore unguentorum, quibus delibutus erat, tanto avidius currere faceret (*Can. I*), quanto solis mansuetis et humilibus fontem veræ sapientiæ patere cognosceremus.

CAPUT XVIII.

De converso bubulco, qui vidit in visione Dominum Jesum boves secum minantem.

Conversus quidam in una grangiarum Claravallis bubulci gerebat officium, homo purus ac magnæ simplicitatis, qui omnia quæ sibi a magistris suis fuissent injuncta promptus ac devotus exsequenda-

tur, et intuitu retributionis divinae quotidianos labores patientissime tolerabat. Hic quadam vice vidit in somnis juxta se Dominum Jesum Christum jucundo nimium spectaculo illa sua dulcissima manu tenentem aculeum, atque ex alia parte temonis boves secum minantem. Cumque evigilasset, et piissimi collaboratoris sui mansuetudinem, benignitatem dulcedinemque mente revolveret, exarsit subito in præcordiis ejus ignis vehementis desiderii, ipsum suspirantis, ipsum facie ad faciem videre cupientis quem in beata visione collaboratorem habere meruerat. Cumque dissolvi vehementer cuperet et cum Christo esse (*Philipp. 1.*), pius Dominus, qui cum mitibus ambulat, et cujus sermone natio cum simplicibus est, desiderium pauperis sui nequaquam differre voluit, sed mox idem frater ægritudine correptus lecto decubuit, et die septimo laborem et dolorem cum morte finivit vitamque perpetuam cum requie sempiterna quæ est Christus Dominus, feliciter apprehendit. Ad hunc in extremis agentem reverendissimus abbas ipsius beatus Bernardus gratia visitationis intravit, quatenus filio repatrianti, cujus conscientiam puram ac simplicem noverat, valefaceret, et jam exire parantem contra latrunculos spiritualis nequitiae sua benedictione muniret. Cum vero prædictam visionem ipso infirmo referente cognovisset, plurimum inde gratulatus est. Quo defuncto, pronuntiavit de eo confidenter quoniam cum Deo ambulavit, et vere cum ipso operatus est Deus: ideoque transtulit illum Dominus. Non enim poterat miserator Omnipotens servum suum in supremo agone deserere, cui dignantissimus comes et cooperatore fuerat in labore.

CAPUT XIX.

De humilitate magna cujusdam conversi.

(Videsupra, S. Bernardi Vitam primam, lib. viii, col. 442.)

CAPUT XX.

De converso, post cuius mortem Dominus gloriosa revelatione demonstrare dignatus est quantæ perfectionis in vita sua fuerit, et quantam beatitudinem in morte consecutus sit.

In supradicto cœnobio alter quidam conversus exstitit, vir religiosus ac magnæ mansuetudinis, qui per magisterium divinae gratiæ didicerat esse mitis et humilis corde. Huic cæteri fratres testimonium perhibebant quod nunquam visus fuisset irasci, nunquam quibuslibet injuriis provocatus ad impatientiam erumpere. Hic inspirante Deo, statuerat firmiter in animo suo, ut quoties a quibuslibet fratribus juste sive injuste proclamaretur, toties pro illis oraret, et pro singulis *Pater noster* ad minus una vice diceret. Cujus etiam exemplo informati multi Clarævallensium fratrum, eandem consuetudinem usque hodie quasi pro lege custodiunt. Verumtamen si accepta Deo et grata hominibus erat devotio et humilitas hujus beati viri, videant, quid responsuri sint Deo in die tremendi examinis ejus, qui e contrario nituntur, qui si forte ab aliquo proclamati fuerint, exasperantur, et ad impatientiæ verba prorumpunt, rancorem quoque, quem adversus proclamantes se concipiunt, dissimulare nequeunt, seu etiam opportunitatem captant, quo non charitatis, sed rancoris spiritu impulsis, eos qui se clamaverant, cum quanta possunt exaggeratione reclamation. Prædictus itaque vir Dei quadam vice pro negotiis Ecclesiæ suæ in via directus; necesse habuit per fauces cujusdam nemoris solus transire. Contigit autem eum ibidem in manus incidere latronum, qui etiam despoliantes eum, jumentum quoque quo vehabatur cum sarcinulis rapuerunt, et nihil ei penitus præter solam charitatem reliquerunt. Illa vero, quoniam non erat incaute foris in cisternia relicta, sed firmissimæ patientiæ nodis intus in intimo cordis sapienter as-

tracta, siciorum violentiam timere non potuit. Salva igitur charitate, nihil Dei servum amittere poterat, quia pro nihilo erat quicquid illa remanente perdebat. Recedentibus vero latronibus, cum jam paululum processissent, ipse ad orationem prosternitur, obsecrans Dominum, ut hanc eis impietatem remitteret. Quidam autem ex ipsis nutu Dei reversus, et fratrem illum a longe subsequutus, curiosius observabat, volens scire quid ageret. Et videns eum orationi diutius insistentem, celeri cursu revertitur ad socios, percussens pectus suum, et dicens: « Vae nobis miseris et damnatis. En moriemur omnes, quia hunc tam sanctum hominem, et tam sancti monasterii fratrem malo nostro tam male tractavimus; » siquidem ipso revelante cognoverant quod de Claravalle esset. « Hic enim, inquit, ex quo recessit a nobis, non cessat orare cum gemitu et lacrymis: nec dubium est quin ipse Dominum roget etiam pro suis inimicis. » Quod audientes latrunculi illi, compuncti sunt animo, velociterque redeuntes, invenerunt illum adhuc in oratione flexis genibus intentum. Cui mox universa, quæ violenter ei abstulerant, restituunt, et veniam suppliciter postulata in pace dimittunt. Quo viso, frater ille Salvatori Christo immensas gratias referens, gavisus est gaudio magno valde de compunctione prædonum, magis quam de receptione spoliatorum.

Iste ergo vir bonus cum in proposito sancto laudabiliter usque in finem vite suæ perseverasset, tandem vocante se Domino collectus est ad patres suos, visurus bona Domini in terra viventium, a modo et usque in sempiternum. De cujus glorificatione visio talis apparuit, eadem qua defunctus est die. Erat in quodam monasterio longius a Claravalle remoto monachus quidam religiosus et magnæ opinionis vir: quem pro sua sanctitate omnes ejusdem monasterii fratres sincere diligebant, omnes singulariter honorabant. Hic igitur eadem die, qua prædictus frater in Claravalle defunctus est, et ipse moriens ad extrema devenit. Cumque jam morti proximus videretur, raptus est ab humanis, ita ut omni membrorum officio destitutus a mane usque ad horam nonam jaceret immobilis. Tantummodo in pectore modicum spiramenti supererat, quod eum a mortuo secernebat. Ita ergo de mane, sicut jam diximus, usque ad horam nonam in extasi positus, tandem ad seipsum revertitur, et virtute recepta lingua iterum in verba laxatur. Stupentes vero qui aderant, causam ab eo repentinæ discissionis ac reversionis, flagitant. Quibus ipse respondit: « Hodie cum a sensibus carnis in spiritu sublevatus abstraherem, inveni me subito introductum velut in paradisu voluptatis, in locum gloriosum atque præclarum nimis, cujus aptitudinem, pulchritudinem, atque amenitatem, humani sensus angustia aestimare non sufficit. Videbatur illic pretiosorum vasorum aliorumque ornamentorum gloria magna et diversitas multa, infinita quoque deliciarum præparatio, quomodo fieri solet in adventu cujuscumque potentissimi regis aut imperatoris. Erant etiam illic sancti innumerales, immenso claritate coruscantes, quorum alii jam advenerant, alii adhuc de cunctis partibus veniebant, quasi ad grande spectaculum certatim properantes, et velut ad diem solemne undique confluentes. Audiebatur præterea ibidem suavitas harmoniæ cœlestis, et resonabat undique gratiarum actio et vox laudis. Ego vero cum in iis quæ videbam et audiebam nimis obstupissem, sciscitatus sum ab angelo ductore meo quænam esset tantæ solemnitatis et lætitiæ occasio. » Ipse vero respondit: « Hæc est celebritas nova, novi cujusdam sancti hodie de domo Clarævallensium assumpti, et in gaudia ista modo solemniter introducendi. » Hoc itaque dicto jussit me citius egredi, atque ad humana reverti. Quod cum ego nimium detestarer, obsecrabam medullitibus, ut ab illa felicitate ad miseriam

corporis amplius non remitterer. Ille vero respondit: « Modis omnibus oportet te ad fratres tuos regredi, donec annunties quæ vidisti. Quo facto protinus revertaris, et æternæ istius lætitiæ participium obtinebis. Hujus rei gratia missus sum ad vos indicare ista quæ vidi, ut et ipsi beneficientes proficiatis et perseveretis in bono, scientes utique quod non deerit merces operi vestro. » Et cum ista dixisset, illico valedicens eis, obdormivit in Domino. Planxit autem eum omnis congregatio monasterii planctu magno, utpote sanctissimum, et magnæ utilitatis virum, de cujus exemplo omnes erant informati, et de cujus consilio pendebant universi. Illi ergo sollicitè tempus horamque notantes, cum requisissent in Claravalle, cognoverunt fratrem supradictum, eadem die qua visio hæc demonstrata est, fuisse defunctum. Cujus nimirum tanta ac talis inventa est conversatio, ut fidem facile faceret tanto ac tali miraculo. Beatus vero Bernardus, cum quidam de fratribus hanc visionem coram eo cum grandi admiratione referret, ita respondit: « Et vos fratres, ista miramini? Ego vero magis admiror incredulitatem et duritiam cordis vestri, qui adhuc minime creditis, aut minus forte advertitis vocem illam veridicam, qua de cœlo clamatur: *Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo enim jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis* (*Apoc. xiv*). Mihi siquidem luce clarius, et vita qua vivo certius constat omnes, qui in Ordinis hujus puritate obedientes et humiles perseverarint, mox ut carnem exuerint, ab omni miseria protinus exuendos, et immortalitatis gloria vestiendos. Audientes vero fratres ab ore tanti Patris testimonium tale de puritate Ordinis, vehementer confortati sunt, et de glorificatione fratris qui puritatem Ordinis totis viribus sectatus fuerat, Domini elementiam collaudantes, studebant et ipsi districtioris vite vias nequaquam abhorrire, ut et glorificationis, quæ ætatem et angustiam viam propter Christum incedentibus reprimittitur, participes effici mererentur. Utinam et nos, qui temporibus istis novissimis quibus, refrigite jam charitate, tepiditas et negligentia usquequaque subintrare cepit, hæc audimus vel legimus, recalcemus ad imitandum vigorem fervoris et devotionis sanctorum Patrum, ne forte, qui similia ipsi conversionis initia habemus, conversatione reproba degeneres effecti, sicut puritatem Ordinis sacri negligimus, sancta puritate illius summæ beatitudinis alienati, illic deputemur, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat (*Job. x*).

CAPUT XXI.

De fratre, quem S. Bernardus in visu ne tentationi cederet admonuit.

Post transitum reverendissimi Patris Bernardi, fuit in Claravalle frater quidam, qui in primordio conversionis suæ, tanquam novus miles, crebros hostium assultus tolerabat, crebra tentationum jacula scuto patientiæ viriliter excipiebat, super omnia vero spiritum fornicationis adeo infestum sentiebat, ut phantasias miserae carnis, quas malignus ille cordi ejus ingerere continue nitentur, manu sacræ compunctionis et orationis vix abigere valerent, et in hoc fruxorio confrixus tota die contristatus incederet. Angebatur in dies molestissimi hujus conflictus molestia, nec erat rudi trunco tanta patientia, ut violentiam passionis duræ se ulterius ferre posse consideret. Unde etiam deliberavit animo cedere tentatori, et projecto religionis habitu ad sæculum reverti. Cumque jam sollicitè recedendi opportunitatem observaret, astutus ei per visum beatus Bernardus paulo ante defunctus, increpans ipsius socordiam, et super iniquitate, quam mente conceperat et actu perficere satagebat. Cui cum ille respondisset sese diutius reluctatum fuisse, et jam

tentationis violentiam ferre non posse, ait sanctus ad illum: « Scito præscens quoniam multa adhuc te certamina manent. Sed age viriliter, et noli deficere, quia Dominus aderit tibi, tanquam adjutor in opportunitatibus, ut eruat te. Unde tibi polliceor quia, si in Ordine usque in finem perseveraveris, salvus eris. Quod si forsitan aliquis tibi nocere tentaverit in die novissimo, ego respondebo pro te, et animam meam ponam pro anima tua. » O vere amicum fidelem, pius patrem, auxiliarium fortem, qui post mortem carnis in vita beata magis se fidelem probans, oviculam nutantem, jamjamque in barathrum apostasiæ ruentem tam dignanter visitavit, blandis consolationibus fovit, exhortationibus roboravit, et per Dei gratiam de præcipitio mortis ad vias vite reduxit. Tali namque pollicitatione tanti patris prædictus frater animatus, spiritum pusillanimitatis et diffidentiae penitus a corde suo eliminavit, et ad agonem certaminis incredibiliter roboratus, deinceps a stabilitate sua nullis maligni spiritus machinamentis, seu tentationum violentiis moveri potuit; sed sicut ei prædictum fuerat, multorum certaminum agones desudans, de cunctis per Dei gratiam victoria triumphum reportare meruit, atque in Ordine sancto usque in finem vite suæ in optima conversatione perseverans, salutem æternam, secundum sponsonem Deo dilecti Patris sui, feliciter consecutus est.

CAPUT XXII.

De fratre, cui S. Malachias et B. Bernardus apparuerunt, et pro culpa sua castigaverunt.

Alius quidam de fratribus ejusdem cœnobii, cum instructo diabolico ita mente corruptus esset, ut jam apostatata a Deo, et pactum cum inferno facere, id est ad sæculum redire disponeret, vidit in visu noctis beatum Bernardum, sanctumque Malachiam, reverendissimos ipsius loci patronos in dormitorio deambulantes, et fratres in lectis suis pantsantes sigillatim visitando benedictentes. Qui cum in Ordine visitationis ad lectulum videntis hæc devenissent, nec tam benigne eum respexere, nec benedictione, qua cæteros firmaverant roboravere, sed magis quasi indignantes adversus eum stabant: sicque beatus Malachias ad sanctum Bernardum locutus est: « Homo iste pravus et inquietus nihil omnino boni gerens animo non timet iniquitatem meditari in cubili cordis sui: jamque prona voluntate diabolicæ suasioni assensum dedit, ut ad vomitum sæculi, quam citius poterit, revertatur. » Quo audito, beatus Bernardus dixit ei: « Tu de monasterio meo fugere quæris? Et quo fugies, miser, a facie Domini? Crede mihi, quia malo tuo talia cogitasti. Scio, scio, sola vexatio intellectum dabit auditui: et qui per timorem Dei te corrigere neglexisti, dignis verberibus castigatus, ulterius fugere non tentabis. » Et his dictis cepit eum crebris ictibus tundere baculo quem tenebat, et ait: « Ecce stipendia, quæ mereris. Surge nunc, et fuge, si poteris. » Evigilans autem frater ille invenit se tusionibus illis totum conquassatum atque confractum, ita ut in infirmitorium ductus, lecto detineretur. Tremens itaque ac pavens, fratres qui sibi assistebant rogat, ut priorem quantocius ad se venire faciant. Quo accersito, cum multa contritione cordis confessus est malitiam, quam mente conceperat, et opere perficere intenderat; poenam quoque, quam inde pertulerat. Priore vero desidiam et socordiam ejus, sicut dignum erat, corripiente, et pro reatu instabilitatis poenitentiam injungente, frater idem perfecte resipuit, et non apprehendit eum ultra desiderium fugiendi. Cum enim salubriter didicisset durum sibi fore, contra stimulum pungentis gratiæ recalcitrare, studuit de cætero eidem gratiæ salutem suam in se misericorditer operanti cum timore et tremore cooperari.

CAPUT XXIII.

De converso, qui sanctos angelos in obitu suo videre meruit.

Infirmabatur aliquando conversus quidam de fratribus præfati monasterii, homo religiosus et laudabilis conversationis, qui in simplicitate cordis sui viam arctam et angustam, per quam itur ad Deum, inoffenso pede, sicut in morte ipsius patuit, cucurrerat. Cum enim bonum cursum consummasset, et jam ad extrema devenisset, apertis oculis vidit angelos sanctos præsentem assistere lectulo suo. Quos ut vidit, mirum in modum exhilaratus, quasi jam de morte triumpharet, circumstantibus fratribus ait: Nunquid non aspiciatis angelos Dei, qui modo advenerunt? Pulsate ergo quantocius tabulam, quoniam ipsi præsolantur exitum meum. Vix verba finierat, et mox pretiosam resolutus in mortem, felicem animam reddidit: nec dubium quin spiritus beati quos prævidere meruerat, eam susceperunt, et secum ad gaudia sempiternæ beatitudinis perduxerunt.

CAPUT XXIV.

Qualiter conversus, qui sine licentia caligas suas lavit, divinitus punitus sit.

Quoniam de præclaris moribus religiosaque conversatione, seu etiam pretiosa morte sanctorum Patrum, ad ædificationem proficientium multa jam diximus, libet nunc ad cautelam desidiosorum, negligentiam cujusdam fratris, et poenam, quam pro eadem negligentia sua divinitus sustinuit, interserere, quatenus sicut proficere volentes virtutum exemplis ad meliora provocantur, ita negligentes quique divinæ animadversionis ultione terri, non solum majora, verum etiam minoræ sacri Ordinis instituta transgredi vereantur. Conversus quidam in una grangiarum Claravallis caligas suas absque magistri licentia lavare præsumpsit. Exierat autem solus, et stabat in crepidine rivi, qui prope grangiam fluit, cepto operi insistens. Heu miser, non considerans quod graviter delinquant qui vel in minimis puritatem sacri Ordinis violare præsumunt! Cum ergo, ut diximus, temerario operi, cujus magistri sui testem conscientiam non habebat, instaret, audivit vocem clamantem, tanquam si aliquis alteri loqueretur, et dicentem, « Perente, perente. » Nec mora sensit se idem conversus duobus gravissimis ictibus feriri, uno in capite, et altero in pedibus, tremensque ac pallens concitus in grangiam rediit; quid fecisset, vel quid audisset, quid etiam pateretur, tremantibus labiis fratribus indicavit. A quibus cum confestim ad abbatiam transmissus fuisset, peccatum suum pariter et poenam peccati, qua poterat humilitate, confessus est. Dicebat autem eosdem ictus quos invisibiliter acceperat, paulatim ad interiora sua serpere, unum a parte capitis, et alterum a parte pedum: seque modis omnibus vitæ terminum sortiturum, dum iidem ictus in corde ipsius sibi mutuo jungerentur. Quod etiam verum fuisse rei exitus probavit, dum idem frater paucis interpositis diebus in bona confessione vitam finivit, tanto purior, ut credimus, ad Deum vadens, quanto terribiliore morte pro culpa sua puniri promeruit. Sed quid causæ esse putamus, quod ille Judex justus, Dominus Sabaoth, qui judicat orbem terræ in æquitate, pro consimili culpa disparem frequenter videtur ferre sententiam, cum certum sit, nec fallere velle, nec falli posse sapientiam Dei, quæ non solum suaviter, sed et prudenter disponit omnia? O quanti sunt hodie, qui religionis habitu teguntur, et monachorum nomine consentur, qui cum secundum Regulam et

(28) Hoc factum monachi sine caligis dormientis, dicit Cæsarius in Gallia contigisse, sed nec ille nec iste locum vel testem profert idoneum: et culpa

A Ordinem suum proprietati abrenuntiaverint, exemplo tamen Ananiæ et Saphiræ temeraria nimis præsumptione proprietates habere non verentur; cum illos virtus quæ exivit de ore Petri apostoli terribili morte multaverit (*Act. v*), istos vero nulla plaga tangat; sed e contrario videantur in bonis ducere dies suos, utinam non in puncto ad inferna descensuri! Sed et in ipso Cisterciensi Ordine, qui licet per gratiam Dei purus et integer sit a tam enormi vitio proprietatis, nonnulli tamen fuere, vel sunt, ab illo tempore, quo frater ille pro Levi, ut videbatur, culpa tam duræ mortis sententiam excepit, qui sine respectu sacri Ordinis facile in levibus excedentes, solent significare, aut verbo dicere, quid, vel quantum est? Nec attendunt quod scriptum est quoniam *Qui minima spernit; paulatim decidet (Eccli. xix)*. Quos tamen omnipotens Deus non continuo punit, non quia nunc in hoc tempore non sit adeo grave delictum absque licentia quiddam lavare, vel aliud sine nutu senioris facere, sicut eo tempore, quo talia voluit Deus ad exemplum posteriorum districte ferire, sed quia pius sit et misericors est, et ipsa benignissima patientia sua nos ad confessionis et poenitentiae remedia provocare dignatur. Cæterum, si qui sunt (quod Deus avertat) qui se hæc levia absque gravi periculo animæ suæ facere posse putant, et tales excessus suos per condignos confessionis et poenitentiae fructus diluere negligunt, paulatim ipsis minus curantibus sentina negligentiae excrecente, navis conscientiae ipsorum sine dubio, nisi Deus succurrat, in profundum demergetur. Quapropter omnes nos, qui præclarissimo Cisterciensi Ordini professionis titulo astricimus sumus, studeamus non solum majora, sed etiam minoræ ejus instituta omni sollicitudine servare, ne forte (quod absit!) fervor Ordinis intepescat et pereat temporibus nostris, et nos, si tanti sacrilegii rei coram justo iudice fuerimus inventi, districta ejus sententia tollamur cum impiis, ne videamus gloriam Dei.

CAPUT XXV.

De monacho, qui sine caligis dormire præsumpsit, et propterea per divinam revelationem vetitus est abbas fieri (28).

Quia, sicut superiora declarant, cognovimus, quanta districtione punitus sit excessus, per deliberationem quidem, sed quantum reor per contemptum minime contractus, adhuc aliud quiddam simile huic, licet non in Claravalle, sed in alia domo Cisterciensis Ordinis factum, referre libet; quatenus per hoc probemus etiam minimorum mandatorum transgressionem non parvi ponderis apud Deum esse, et ut mentis nostræ desidia gemino hoc exemplo, quasi manu quadam sollicitudinis, ut ad cautelam sui evigilet, excitetur. Cenobium quoddam Cisterciensis Ordinis vacabat abbate. Vocatus est autem Pater abbas, quatenus, ipso præsentem et consilium dante, secundum Ordinis instituta fratres domus idoneam personam in Patrem et pastorem animarum eligerent. Cum autem tempus electionis instaret, et Pater abbas tam ex privatis quam ex publicis colloquutionibus singulorum vota et voluntates didicisset, cognovit saniore partem unanimi consensu eademque sententia in personam quamdam convenisse, quæ tunc forte aberat, sed incontinenti sperabatur esse ventura. Erat autem persona eadem major cellerarius domus illius. Nocte vero diem electionis præcedente, audivit Pater abbas per divinam revelationem vocem dicentem sibi: « Vide ne monachum illum constituas abbatem, qui sine caligis dormire præsumpsit. » Ad hanc vocem venerabilis abbas vehementer expavit; et cum multa admiratione quid si qua fuit, levis fuit, ac poenitentia deleta. Sed nihil de hoc statuo.

A nam sibi Dominus per hoc insinuare dignaretur, ancipiti cogitatione pensabat. Porro persona supra memorata, quæ ad tanti officii dignitatem idonea sperabatur, pridie quam electio celebraretur, sero venerat: quæ etiam summo mane Patrem abbatem signo confessionis facto in capitulum traxit, et quia quadam vice dum esset in itinere, nimio æstu decoctus, caligas exuere, atque sine caligis dormire præsumpsisset, humiliter confessus est. Dehinc senioribus et qui maturioris erant consilii cum Patre abbate convenientibus, quatenus de electione tractarent, cœperunt omnes pari voto eademque sententia petere illum quem divinæ revelationis arcanum tali honore privandum judicaverat. Eapropter Pater abbas secretius eis innotuit quid sibi divinitus imperatum fuisset: et ut aliam personam eligerent, consilium dedit, dicens impossibile esse ut contra conscientiam suam mandato Domini inobediens existeret.

CAPUT XXVI.

De mirabili fervore dulcis memoriæ Joannis quondam prioris Claravallis.

Opportunum fore existimo, virum virtutis, dulcis videlicet memoriæ Joannem quondam priorem Claravallis, quem conditio tulit, ad ædificationem posteriorum styli officio revocare, qui de calore domus Rechab, quod nomen *ascendens* interpretatur, id est de fervore cœlestis disciplina, quam sanctus Pater Bernardus tradidit, incentivum sumens, ascensiones in corde suo disposuit; et tanta constantia indeclinabilis intentionis litem paterne traditionis observavit, ut vinum carnalis voluptatis seu pompæ secularis, tanquam virus pestiferum perhorrescens, sumere illud penitus non acquiesceret. Exigit autem hoc a nobis nostri hujus temporis plane miserabilis inopia: in quo tepiditas et negligentia usque adeo invaluerit, ut hodie ferventissimus sibi quisque videatur, si non usquequaque tepidus et remissus invenitur. Hic itaque strenuus vir prioratus officio in Claravalle per plures annos functus, tanta alacritate spiritus et patientia corporalis exercitii partem hanc sollicitudinis administravit, ut quasi signaculum videretur posuisse super cor suum, sententiam illam, quam beatus Pater Benedictus præposito, seu priori monasterii proponit, dicens (29) quia quanto plus prelatu est cæteris, tanto eum sollicitius oportet servare præcepta Regulæ. Erat ergo in exsequendis divinis promptus et alacer nimis, non noctibus, non diebus requiescens. Præcipue vero dulcedini psalmodiæ, quæ in sacro illo conventu multa morositate et vocis intentione persolvitur, tota mentis sollicitudine insistebat, ita ut stuporis et admirationi posset quidem esse omnibus, paucis vero imitationi. Dederat autem ei Dominus ad opus pietatis congruum satis instrumentum, vocem scilicet grossam et validam, quam etiam in servitio largitoris feliciter expendere curavit, sciens nimirum fluentia gratiarum proprio fonti sine fraude esse restituenda, ut uberius iterum fluerent. Stabat ergo in medio juvenularum tympanistrarum, sicut superior cæteris pro officii sui dignitate, sic etiam eminentior cunctis sanctæ devotionis fervore, et vocis exaltatione, psallens et satagens prævenire principes, id est, spiritus angelicos conjunctos psallentibus, paratos devotionem psallentium in conspectu divinæ majestatis in odorem suavissimi thymamatis offerre. Nec levem conscientiae suæ jacturam reputabat, si quando raucitatis, vel alienius infirmitatis incommodo interveniente, solemnem psalmodiæ synaxim minus alacriter persolvisset. Quod tamen rarissime accidebat, quia cum cæteris donis etiam a gratia sanum et competentis roboris corpus acceperat, et ad omne opus bonum, pro regentis illud spiritus arbitrio, paratum.

(29) S. Benedict., c. 65 Regul.

A Cæterum inflexibilem mentis ejus in servitio Dei vigilantiam quis digne admirari, quis congrue effari queat; qualiter scilicet infra longissimum et quotidianum sacrarum vigiliarum spatium seipsum ad tolerantiam ardui illius laboris animabat, acediam, pigritiam seu somnolentiam viriliter propulsabat; et si propter humanæ naturæ fragilitatem dormire se vel raro deprehendebat, quam severa invectione negligentiam suam redarguebat? Ut autem perpetuitatem vigiliarum quasi commonitorio quodam pulsatus illibatam servare valeret, lignum quoddam in superiori parte stalli in quo stabat, ingeniosa compositione sic aptaverat, ut, si quando prolixitate vigiliarum pertæsus dormire cœpisset, nutantis capitis inclinationem malleolus repercutiens exciperet, et ab vigilandum repentino ictu suo sollicitorem redderet.

B Porro ad opus manuum cum forte alias exoccupatus esset, frequenter erat haud segnem se et in hoc exercitio demonstrans, et pusillanimes, non tam voce quam exemplo, ad tolerantiam laboris exhortans. Præcipue vero seactionis et messionis tempore, quando beati illi Claræ-Vallenses martyres velut in frixorio tota die friguntur, adeo tenaciter labori instabat, ut omnes pariter negligentias aliorum temporum illis laboriosis diebus quotidiano sudore se diluere reputaret. Ut vero peregrinum et advenam se esse super terram, nec habere hic manentem civitatem, sed futuram inquirere reminisceretur, de substantia mundi, quantum minus poterat, accipiebat; sobrietatis et parcimonie decore corpus suum castificans, quoniam virtus animæ in carnis maceratione perficitur, in vestitu quoque eandem modestiam et humilitatem servabat, grossos, veteres, et consutos pannos semper appetens et amplectens, pretiosos vero, molles, et subtiles, quasi quamdam pestem fugiens. Nam, ut de cæteris taceam, ipsum capitale lecti sui, in quo post nocturnas vigiliis et diurnos labores fessum caput reclinare consueverat, non patiebatur qualescunque plumas habere, sed feno et paleis illud farciens sic cubabat, haud surdus auditor sententiæ, quæ in Vita Patrum legitur, sed a multis quasi dura declinatur, quoniam abominabilis omnis corporalis requies. O beata, et potius appetenda hujus sancti viri vilitas et abjectio sui in humilitate vera, quam arrogancia illius abbatis in præsumptione pessima: de quo certa relatione cognovimus, quod in partibus Saxonie cenobium quoddam Cisterciensis Ordinis regens, pannis qui de lana terræ illius fiebant, nequaquam uti dignabatur, sed pretiosos de Flandria pannos, quibus lenociniis voluptatis et vanitatis satisfacere posset, annuatim sibi comparari faciebat! Quo defuncto, cum monachi vestimenta ejus inter se partirentur, prior domus unam tunicis ejus sibi retinuit; quam etiam cum quadam solempni nocte, quasi pro reverentia dici festi indueret, tanquam si ardentibus laminis candentis æris ureretur, terribiliter exclamavit, et detestabilem vestem longius a se projecit. Quæ projecta, velut candens ferrum scintillas ex se emittere visa est. Attoniti stupore miraculi cæteri, qui de anathemate illo aliquid rapuerant, cum omni velocitate partes singulas in medium proferunt, ac in unum locum componunt, scintillis creberrimis undique, quasi de clibano ardente, micantibus. Nec cessavit exitiale prodigium, quousque vicini abbates in testimonium tam tremendi iudicii Dei asciti sunt. Non sic humilis Joannes, non sic; qui improprium humilitatis Christi plures æstimavit omnibus pompis Ægyptiorum (*Hebr. xi*); qui vestem pretiosam non quæsit, sed ad gloriosum votis et desideriis amictum angelorum suspiravit.